

Strengthening Civil Society Monitoring Capacity in Moldova

Transparency International – Moldova prezintă rezultatele sondajului privind percepțiile și experiențele reprezentanților gospodăriilor casnice și oamenilor de afaceri privind corupția în Republica Moldova

La 22 aprilie 2008 Transparency International – Moldova (TI - Moldova) a prezentat rezultatele cercetării sociologice asupra percepțiilor și experiențelor reprezentanților gospodăriilor casnice (GC) și oamenilor de afaceri referitoare la corupția în Republica Moldova. Cercetarea a fost realizată în cadrul proiectului „*Monitorizarea implementării Planului Preliminar pe Țară (PPT) în sistemul fiscal*” cu suportul Academiei pentru Dezvoltare Educațională, ca parte a programului SCSMCM (implementat în baza acordului de cooperare cu Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională nr. 121-A-00-07-00707). Interviewarea a avut loc în perioada 23 februarie – 10 martie 2008 și reflectă situația pentru ultimele 12 luni.

Scopul cercetării constă în analiza percepțiilor și experiențelor respondenților privind corupția în diverse instituții din Republica Moldova, în special în cele șase domenii prioritare ale PPT (sistemul judiciar, vamal, fiscal, poliția, medicina, CCCEC) și elaborarea propunerilor de remediere a situației. Generalizările și concluziile rezultate din cercetare sunt următoarele:

- Corupția este conștientizată drept una din principalele probleme cu care se confruntă businessmanii și GC. Astfel, reprezentanții GC plasează corupția pe locul al treilea în lista a 16 probleme cu care se confruntă, primele două fiind sărăcia și șomajul înalt. Oamenii de afaceri consideră corupția a doua după gravitate problemă în desfășurarea afacerilor (într-o listă de 21 probleme), ea fiind devansată doar de impozitele și taxele înalte. Circa 84% din reprezentanții GC și 66% din businessmanii consideră corupția drept impediment în dezvoltarea țării.
- Atât reprezentanții GC, cât și businessmanii consideră drept cele mai importante cauze ale răspândirii corupției în Republica Moldova salariile mici, faptul că persoanele corupte nu sunt trase la răspundere și că Guvernul nu abordează problema în mod suficient de serios.
- În opinia respondenților, cel mai frecvent se recurge la plăți neoficiale în instituțiile medicale, poliție, instituțiile de învățământ și vamă.
- Circa 39% din reprezentanții GC și 53% din businessmanii au plătit neoficial în diverse instituții și domenii.
- Instituțiile/domeniile în care se plătește neoficial mai des: din reprezentanții GC care au contactat instituțiile 80,7% au plătit pentru eliberarea vizelor, 57,2% - la vamă, 51,2% - la poliție, 42,5% - la instituțiile medicale și 36,3% - la instituțiile de învățământ. Din businessmanii ce au contactat instituțiile 49,4% au plătit neoficial în medicină, 45,4% - la vamă, 44% - la poliție, 41% la instituțiile de învățământ și 31,9% - la inspectoratele fiscale.
- Mita *medie* plătită de businessmanii variază de la 133 lei în birourile de pașapoarte până la 5744 lei în instanțele de judecată. La GC mita *medie* oscilează de la 108 lei plătiți inspectorilor energetici până la 2489 lei în instanțele de judecată.
- Numărul total al cazurilor de mituire mărturișite de respondenți în cadrul cercetării este de 1203 (inclusiv 547 cazuri indicate de oamenii de afaceri și 656 – de reprezentanții GC), cele mai numeroase cazuri fiind înregistrate în instituțiile de ocrotire a sănătății (296), la poliție (121) și vamă (105).
- Volumul estimat al plăților neoficiale plătite de oamenii de afaceri în 2007 constituie circa 310 mil. lei, cel mai mult plătitându-se la vamă (66,1 mil.lei), inspectoratele fiscale (36,0 mil. lei), instituțiile medicale (32,3 mil.lei). Reprezentanții GC au plătit neoficial circa 590 mil.lei, inclusiv în instituțiile medicale (153 mil.lei), vamă (87,5 mil.lei), poliție (76,9 mil.lei) și instituțiile de învățământ (76,5 mil.lei).
- Se observă o contradicție dintre percepțiile și experiențele proprii ale respondenților. Pe de o parte, când sunt întrebați de perceperea situației, respondenții sunt foarte sceptici (45,4% din reprezentanții GC și 35,5% din oamenii de afaceri consideră că pe parcursul ultimelor 12 luni nivelul corupției a crescut și doar 12,2% și 15,4% din respondenți - că nivelul corupției a scăzut). Pe de altă parte, când sunt întrebați despre experiențele proprii, în multe domenii volumul estimat al mitei calculat în baza acestor experiențe scade considerabil.
- Disponibilitatea respondenților de a plăti mită este foarte ridicată: 76% din respondenții GC și 81% din businessmanii fiind puși în situație dificilă sunt, în fond, gata să plătească mită.

- Principalele surse de informare din care respondenții află despre corupție sunt televiziunea, radioul și presa. Cea mai mare parte a respondenților - circa 60% din reprezentanții GC și 62% din businessmani nu cred deloc și cred puțin în informațiile despre corupție din mass-media.
- 27% din reprezentanții GC și 35% din businessmani consideră că sunt familiarizați cu implementarea în Republica Moldova a PPT, realizat cu suportul financiar al Corporației Provocările Mileniului (SUA). Testarea acestor persoane privind cunoașterea celor șase domenii prioritare ale PPT a arătat că nici un respondent din GC nu a indicat corect aceste domenii și doar 2 businessmani le-au indicat corect.
- Cea mai mare parte a respondenților înțeleg impactul negativ al corupției asupra dezvoltării societății: circa 60% din ambele categorii de respondenți consideră că sărăcia este o consecință a corupției.
- Marea parte a respondenților (67,9% din reprezentanții GC și 76,1% din businessmani) sunt de părere că fenomenul corupției va exista întotdeauna, dar poate fi limitat și redus substanțial, respectiv 19,5% și 14,2 % din respondenți consideră că acest flagel nu poate fi combătut.
- Printre cele mai eficiente măsuri de reducere a corupției, de rând cu înăsprirea sancțiunilor față de cei care dau și iau mită și mărirea salariilor, respondenții au specificat aplicarea normelor de conduită etică în serviciul public, promovarea funcționarilor în serviciu în funcție de merit, informarea amplă a populației despre pericolul corupției și controlul declarațiilor de venit ale funcționarilor publici.
- Una din căile de asigurare a încoruptibilității funcționarilor poate fi stabilirea unor salarii decente. În opinia respondenților, mărirea lor ar putea constitui:

	Salariul mediu lunar, dolari SUA	
	gospodării casnice	businessmani
Ministru	1600	2300
Șef de departament/direcție	900	1270
Funcționar de rând	560	685

Mai jos sunt prezentați indicatorii de bază pe șase domenii prioritare ale PPT (pentru instanțele de judecată, poliție și instituțiile medicale au fost preluați indicatorii din sondajul gospodăriilor casnice, iar pentru inspectoratele fiscale, vamă și CCCEC – din sondajul oamenii de afaceri).

Indicatori pe șase domenii monitorizate în cadrul PPT

	Poliția respondenți GC	Instituțiile medicale respondenți GC	Instanțele judecată respondenți GC	CCCEC respondenți businessmani	Vama respondenți businessmani	Fiscul respondenți businessmani
Ponderea respondenților care au plătit neoficial reprezentanților instituțiilor de stat pe parcursul ultimilor 12 luni (<i>% din respondenții care au contactat instituția</i>)	51.2	42.5	18.0	16.1	45.4	31.9
Ponderea respondenților care au plătit neoficial pentru a evita pedeapsa/sanctiunea la încălcarea legislației (<i>% din respondenții care au plătit neoficial</i>)	48.0	1.1	54.2	75.0	15.9	24.7
Ponderea respondenților care au plătit neoficial pentru a "unge roțile" (<i>% din respondenții care au plătit neoficial</i>)	52.0	98.9	45.8	25.0	84.1	75.3
Mita medie (lei)	807	564	2489	2308	3074	1255
Mita totală estimată (milioane lei)	77	153	26	7*	66	36
Ponderea respondenților care au fost impuși să plătească neoficial (<i>% din respondenții care au plătit neoficial</i>)	36.3	37.3	32.2	60.0	54.8	35.7
Ponderea respondenților care au plătit neoficial la propria inițiativă (<i>% din respondenții care au plătit neoficial</i>)	63.7	62.7	67.8	40.0	45.2	64.3
Ponderea respondenților care consideră că fenomenul corupției este larg răspândită (<i>însurubarea ponderii respondenților care consideră că la plăți neoficiale se recurge adesea, foarte des și permanent</i>)	67.1	68.9	50.6	23.1	53.9	39.9

*estimare bazată pe un număr insuficient de cazuri (puțin reprezentative)

Credibilitatea instituțiilor monitorizate în PPT (% din totalul respondenților)

	Încredere deplină și multă încredere	Nu am deloc încredere și puțină încredere
Inspectoratele fiscale (<i>respondenți – businessmani</i>)	38,5	61,5
Vama (<i>respondenți – businessmani</i>)	15,4	84,6
Poliția (<i>respondenți – GC</i>)	15,8	84,2
Instanțele judiciare (<i>respondenți – GC</i>)	21,4	78,6
CCCEC (<i>respondenți – businessmani</i>)	30,6	69,4
Instituțiile medicale (<i>respondenți – GC</i>)	32,3	67,7

Profesionalismul angajaților instituțiilor monitorizate în PPT (% din totalul respondenților)

	înalt	mediu	jos
Inspectoratele fiscale (<i>respondenți – businessmani</i>)	17,2	68,1	14,7
Vama (<i>respondenți – businessmani</i>)	8,2	66,2	25,6
Poliția (<i>respondenți – GC</i>)	6,3	57,7	36,0
Instanțele judiciare (<i>respondenți – GC</i>)	11,5	67,0	21,5
CCCEC (<i>respondenți – businessmani</i>)	18,1	62,9	19,0
Instituțiile medicale (<i>respondenți – GC</i>)	16,5	58,5	25,0

Indicatori de risc al corupției pe cele șase domenii monitorizate în cadrul PPT, 2007

	Vama (business- mani)	Fiscul (businessmani)	CCCEC (businessmani)	Instituțiile medicale (dospodării casnice)	Poliția (dospodării casnice)	Instanțele judecată (dospodării casnice)
Numărul angajaților, pers.	1867	2196	543	59810	9300	400
Salariul mediu lunar pe angajat (inclusiv sporuri, prime), lei	3012	2794	4035	1703	1700	4200
Salariul mediu/minimul de existență	2,74	2,54	3,67	1,55	1,55	3,82
Numărul estimat al cazurilor de mituire a angajaților	13393	21180	1869	216123	73748	9219
Mita totală estimată, mil. lei	66	36	7	153	77	26
Mita pe angajat, mii lei	35	16	13	3	8	65
Mita medie, lei	3074	1255	2308	564	807	2489
Mita medie/salariu mediu	1,02	0,45	0,57	0,33	0,47	0,60
Numărul dosarelor pornite de CCCEC	16	7	0	26	5	29
Ponderele celor trasi la raspundere din totalul angajatilor, %	0,86	0,32	0	0,04	0,05	7,25
Probabilitatea de a fi prins pentru luare de mita, %	0,12	0,03	0	0,01	0,01	0,31

Această activitate a fost realizată cu suportul Academiei pentru Dezvoltare Educațională (AED), în cadrul programului SCSMCM, în baza acordului de cooperare cu Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) nr. 121-A-00-07-00707. Opiniile exprimate aparțin Transparency International - Moldova și nu reflectă în mod necesar cele ale AED sau USAID.